

**О. І. ГУРЖІЙ, В. В. КОРНІЄНКО. ГЕТЬМАН
ПЕТРО КОНАШЕВИЧ-САГАЙДАЧНИЙ. —
К.: Україна, 2004. — 190 с.**

У 2004 р. побачила світ науково-популярна монографія О. І. Гуржія та В. В. Корнієнка «Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний». Праця присвячена висвітленню політичної і військової діяльності видатного українського полководця на тлі боротьби Війська Запорозького з Османською імперією, Кримським ханатом та Московським царством. Праця складається з вступу, семи розділів, додатків і списку літератури. Загальний обсяг роботи — 190 сторінок. В монографії представлено двадцять п'ять ілюстрацій, дві таблиці, одну схему і одну карту.

У вступі, окрім аргументації науково-історичного значення роботи, автори роблять короткий, але щільний огляд історіографії з даної проблеми; характеризують джерела, якими вони оперували при дослідженні теми.

У першому розділі «Історичне тло діяльності Петра Конашевича-Сагайдачного» (с. 8–23) стисло описуються політичні і соціально-економічні умови розвитку козацького війська напередодні появи на політичному олімпі Петра Конашевича-Сагайдачного.

Другий розділ «Муж рідкісної мудрості й зрілого судження» (с. 23–33) присвячений характеристиці героя дослідження як його сучасниками, так і істориками. Автори намагаються оцінити політичну і військову діяльність гетьмана.

Назва третього розділу говорить сама за себе: «Організація та озброєння козацького війська» (с. 33–57). У ньому показано як адміністративне, так і військове структурування Війська Запорозького, відзначається внутрішній поділ козацтва на старшину і рядових вояків, дається характеристика так званим «товарищам». Чимало уваги приділено озброєнню українського козацтва, впливу на військове мистецтво європейської військової тактики і стра-

тегії. За допомогою трьох таблиць робиться спроба здійснити порівняльний аналіз мушкетів, пістолів і артилерії, які були на озброєнні у козацтва, з озброєнням армії інших країн.

Четвертий розділ «Основні засади воєнної стратегії Конашевича-Сагайдачного» (с. 57–81) складається з опису двох воєнних кампаній, в яких козацьким військом керував Сагайдачний, — Московської 1618 р. і Хотинської 1621 р. Автори намагаються встановити хронологію подій, виокремити як підготовчі періоди, так і хід головних дій. Наприкінці подається загальна характеристика воєнної концепції П. Конашевича-Сагайдачного.

В розділі «Тактика ведення бойових дій козацьким військом» (с. 81–94) розглядаються види шикувань козаків, способи взаємодії піхоти, кінноти та артилерії, аналізується фортифікаційна справа українців тощо.

В шостому розділі (с. 94–107) досліджується воєнно-морське мистецтво українського козацтва. Автори, показавши найбільші морські виправи козаків, приділили увагу і матеріальній частині українського флоту.

Останній розділ «Козацький вишкіл» (с. 107–124) присвячений дисципліні в запорозькому війську, методам виховання молодих вояків. Зокрема, автори звертають увагу на зв'язок бойової підготовки козака з його загальноосвітнім рівнем.

В додатках (с. 125–184) вміщено статтю відомого польського вченого професора Мирослава Нагельського «Петро Конашевич-Сагайдачний, гетьман Війська Запорозького в історіографічній спадщині та польських джерелах» (с. 125–154), а також п'ятнадцять документів (листів, наказів тощо), пов'язаних з життям та діяльністю П. Сагайдачного, уривки з вірша К. Саковича, присвяченого гетьману.

Борис Черкас